

УДК 342.565.4

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Олена ПРЕКРАСНА,

аспірант кафедри конституційного та адміністративного права
Національного авіаційного університету

SUMMARY

The study of administrative procedural of science and legislation author expresses his position about relationship between concepts of administrative process and administrative proceedings. The author concludes that administrative judicial proceedings is kind of administrative process. Are invited to call concept of administrative judicial proceedings in science and in law notion of «administrative judicial process». It is proposed identify eight stages of administrative judicial process on basis of analysis of norms of Code of Administrative Procedure of Ukraine and individual positions of scientists. Are determined procedural forms of realization of legal status of State Treasury Service of Ukraine, administrative judicial process, namely: side of process (claimant or respondent); a third person; procedural representation; complainer; applicant; creditor; debtor; performer of court decisions.

Key words: legal status, State Treasury Service, administrative proceedings, stage, procedural forms, implementation of legal status.

АНОТАЦІЯ

Внаслідок вивчення адміністративно-процесуальної доктрини та законодавства висловлюється авторське бачення щодо співвідношення понять адміністративного процесу та адміністративного судочинства. На думку автора, адміністративне судочинство є різновидом адміністративного процесу й пропонується перший позначати у доктрині та законодавстві терміном «адміністративний судовий процес». На основі аналізу положень Кодексу адміністративного судочинства України та окремих наукових позицій пропонується виділяти вісім стадій адміністративного судочинства. З урахуванням виявлених особливостей участі органів Державної казначейської служби України в адміністративному судочинстві визначено процесуальні форми реалізації правового статусу цього суб'єкта, а саме: сторона процесу (позивач або відповідач); третя особа; процесуальне представництво; скажчик; заявник; стягувач; боржник; виконавець рішень суду.

Ключові слова: правовий статус, державна казначейська служба, адміністративне судочинство, стадії, процесуальні форми, реалізація правового статусу.

Постановка проблеми та актуальність теми. Органи Державної казначейської служби України, займаючи спеціальне визначене державою місце в системі органів виконавчої влади, реалізує державну політику у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку виконання бюджетів. Для цього дані державні органи наділені спеціальним «пакетом» компетенцій і повноважень, що визначають адміністративно-правовий статус цих владних суб'єктів. Очевидно, що реалізація такого статусу при виконанні як регулятивних, так і охоронних функцій відбувається в адміністративних процесуальних правовідносинах. В сучасних умовах постійних змін системи державного апарату щороку зростає кількість звернень громадян до суду з приводу порушення та відновлення їх прав публічними органами й їх службовими особами, у тому числі органів Держказначейства. Крім того, очевидно, що майже всі такі звернення мають фінансову складову (стосуються грошових виплат, компенсацій тощо), природа якої напряму пов'язана з бюджетними фондами. Відповідно, основне функціональне призначення органів Держказначейства обумовлює їх участь у таких справах, ставши останнім часом невід'ємною змістовною частиною їх повсякденної діяльності, що значною мірою відволікає їх від основних завдань. За таких умов маємо констатувати, що важливою сферою реалізації адміністративно-правового статусу органів Держказначейства стало адміністративне правосуддя. Разом із тим, недостатньо чітко трактування процесуальним законом ролі та меж

участі органів Держказначейства в адміністративному судочинстві призводить до неоднозначної судової практики щодо залучення різними учасниками цих суб'єктів до вирішення адміністративних справ на різних стадіях судового процесу.

Такий стан правової практичної дійсності вимагає від науковців та юристів-процесуалістів розроблення пропозицій з удосконалення адміністративного процесуального законодавства загалом, та правового регулювання статусу органів Держказначейства в адміністративному судочинстві зокрема.

Вимушені зауважити, що загальний огляд вітчизняної наукової літератури з окресленої тематики не дозволив виявити праці, в яких би ґрунтовно й системно вирішувались проблеми участі органів Держказначейства в адміністративному судочинстві. В різних джерелах віднаходимо лише окремі аспекти даної проблематики, розглянуті, зокрема, Ю.В. Білоусовим, В.С. Борейко, В.С. Зайцем, О.В. Євсіковою, С.О. Івановим, М.І. Смоковичем, Л.В. Тацій та ін.

Мета статті. Вищенаведене зумовило вибір даної теми наукової статті, головну мету якої становить визначення процесуальних форм реалізації правового статусу Держказначейства в адміністративних процесуальних судових правовідносинах. Задля цього необхідно вирішити низку попередніх й проміжних завдань, а саме: з'ясувати загальне поняття адміністративного судочинства, визначити його стадії, встановити нормативні форми участі суб'єктів владних повноважень на різних стадіях адміністративного судочинства, на основі вивчення судової практики та за-

конодавства виявити загальні та особливі характеристики участі органів Держказначейства в адміністративному судочинстві.

Вклад основного матеріалу дослідження. Здійснюючи загальний огляд публікацій з досліджуваної проблематики, погоджуємось з Л.В. Бердниковою, що поняття адміністративного судочинства як у чинному адміністративному процесуальному законодавстві, так і в сучасній літературі адміністративно-правової науки представлено переважно однаково і тлумачиться як діяльність адміністративних судів щодо розгляду і вирішення адміністративних справ, які порушуються з приводу правових спорів, що виникають між органами публічної адміністрації та фізичними і юридичними особами щодо відновлення порушеного суб'єктивного права заінтересованої особи у порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України (далі – КАС України) [1, с. 23]. За такого трактування складається враження, що єдиним суб'єктом адміністративного судочинства є суд (адміністративний) в особі суддів. Заперечуючи цьому, вважаємо за необхідне опиратись на більшість положень КАС України, в яких ствердно доводиться, що таке судочинство, по-перше, має процесуальний характер, по-друге, що зумовлено першим, реалізується не лише судами, а й іншими суб'єктами цього процесу. Це доводять, зокрема, норми КАС України, в яких закріплені визначення поняття адміністративного процесу (п. 5 частини 1 ст. 3), а також види учасників цього процесу (глава 5 «Учасники адміністративного процесу»), їх адміністративна процесуальна правосуб'єктність (ст. 48) [2]. Крім того, слід звернути увагу тих дослідників, які помилково зводять адміністративне судочинство до розгляду і вирішення адміністративних справ, які порушуються з приводу лише правових спорів. Натомість у статті 17 КАС України чітко визначено юрисдикцію адміністративних судів щодо вирішення адміністративних справ. До таких справ належать питання двох категорій, які власне й відповідають двом видам справ, а саме: а) публічно-правові спори; б) питання, пов'язані зі здійсненням суб'єктом владних повноважень владних управлінських функцій, а також у зв'язку з публічним формуванням суб'єкта владних повноважень шляхом виборів або референдуму [2]. Тому базуючись, по-перше, на широкій концепції розуміння поняття адміністративного процесу, по-друге, на головній ідеї законодавця сформувавши адміністративно-процесуальну модель, аналогічну іншим правовим галузям (кримінального процесу, цивільного процесу, господарського процесу), по-третє, на результатах нормотворчості законодавця – положеннях КАС України, вважаємо раціональним розглядати адміністративне судочинство, як різновид адміністративного процесу, та поділяючи позицію професора Т.О. Коломоєць [3, с. 341–342], позначати його у доктрині та законодавстві терміном «адміністративний судовий процес».

Розглядаючи адміністративне судочинство у формі відображення адміністративно-процесуальних правовідносин у сфері правосуддя при вирішенні адміністративних справ, принагідно зазначимо, що їх зміст становлять суб'єкт, об'єкт та зміст (юридичний та фактичний). Виходячи з мети нашої роботи, акцентуємо увагу на суб'єктному складі вказаних правовідносин. Виділяючи види правового статусу їх суб'єктів, слід зазначити, що участь будь-яких осіб у тих чи інших правовідносинах обумовлюється такою юридичною підставою, як володіння належною правосуб'єктністю, у тому числі процесуальною, в обсягах, визначених державою. В нашому випадку обсяги адміністративної процесуальної правосуб'єктності органів Держказначейства, як загальна вимога, закріплені зако-

нодавцем у статті 48 КАС України. Як слушно стверджує К.М. Гусаров, саме процесуальна правосуб'єктність дозволяє однозначно визначити сферу процесуальних правовідносин, окреслюючи і правовий статус, і правовий модус суб'єктів процесуальної діяльності [4, с. 8]. Отже, керуючись даною тезою й виходячи з положень вказаної ст. 48 КАС України, визначимо процесуальні форми реалізації правового статусу Держказначейства в адміністративному судочинстві, як форми адміністративних процесуальних судових правовідносин та процесу реалізації охоронної функції адміністративного права.

Передусім необхідним вважаємо з'ясувати статуси, в яких Держказначейство безпосередньо бере участь в адміністративному судочинстві. Вирішенню цього завдання слугуватиме аналіз положень КАС України, в яких визначаються, по-перше, коло учасників та їх повноваження (процесуальні права та обов'язки) в адміністративному судочинстві (статична характеристика); по-друге, стадії даного судового процесу, що дозволять визначити правовий статус учасників у динаміці. У поєднанні ці критерії аналізу відображають нормативну динамічність адміністративної процесуальної правосуб'єктності, зокрема Держказначейства як суб'єкта владних повноважень – учасника різних стадій адміністративного судочинства.

Загальновизнано, що адміністративному судочинству, як і будь-якому іншому судовому процесу, характерна стадійність. Водночас через неврегульованість у чинному адміністративному процесуальному законі чіткого переліку відповідних стадій науковцями адміністративно-правової науки сформульовано різні підходи до означення стадій адміністративного судочинства (чисельно таких стадій виділяється від чотирьох до восьми). Втім слід погодитись із професором О.В. Кузьменко, що існування широкого розмаїття точок зору правників щодо кількості стадій в окремих провадженнях не має принципового характеру [5]. Виходячи з усталеної позиції, що кожна стадія має завершуватися винесенням (прийняття) процесуального рішення, а також зі змісту норм КАС України [2], пропонуємо виділити всім стадіям судового адміністративного процесу, а саме: 1) порушення адміністративної справи в адміністративному суді (включає етапи звернення до адміністративного суду та відкриття провадження в адміністративній справі); 2) підготовка адміністративної справи до судового розгляду (розділ 3 глава 2 «Підготовче провадження»); 3) судовий розгляд адміністративної справи (розділ 3 глави 3–6 КАС України); 4) апеляційне оскарження рішень адміністративних судів першої інстанції (розділ IV глава 1 «Апеляційне провадження»); 5) касаційне оскарження рішень адміністративних судів першої та апеляційної інстанції (розділ IV глава 2 «Касаційне провадження»); 6) перегляд судових рішень Верховним Судом України (розділ IV глава 3); 7) перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами (розділ IV глава 4); 8) виконання судових рішень в адміністративних справах (розділ V КАС України).

Якщо стадії судового процесу та коло його суб'єктів мають відносно визначений формальний характер, то місце органів Держказначейства у цьому процесі відображається у фактичному втіленні процесуальних норм у правозастосовній судовій практиці.

У зв'язку з цим загальний огляд судової практики дозволяє констатувати, що найбільш поширеною формою участі Держказначейства та її органів на перших трьох стадіях судового адміністративного процесу є – сторона в статусі відповідача, що регламентований статтею 50 КАС України. Очевидно юридичний зміст даного статусу Держказначейства складають як загальні адміністративні процесуальні повноваження, що притаманні всім учас-

никам судового процесу й визначаються статтею 49 КАС України, так і спеціальні повноваження, характерні лише для органів виконавчої влади в статусі відповідача (наприклад, частини 2, 3 ст. 51, частина 2 ст. 71, ст. 112, частина 2 ст. 118, ст. 136 КАС України). Разом із тим варто звернути увагу також на таке важливе принципове питання, навколо якого ведуться дискусії серед теоретиків й практиків. Цим питанням є – достатньо поширене залучення органів Держказначейства до судового процесу в статусі другого, третього і т. д. відповідача. Так, наприклад, у справі № 812/913/15 ТОВ «КЛАРИАНТ УКРАЇНА» звернулося до адміністративного суду з позовними вимогами до ДПІ у м. Северодонецьк ГУ ДФС у Луганській області (відповідач 1), а також до управління Державної казначейської служби України у м. Северодонецьк Луганської області (відповідач 2) про визнання бездіяльності незаконною та стягнення з Державного бюджету надлишково сплаченого податку на додану вартість, в якому просить суд: визнати протиправною бездіяльність Державної податкової інспекції у м. Северодонецьк Головного управління ДФС у Луганській області, що полягала у невиконанні обов'язку щодо формування та направлення протягом п'яти днів органу Державної казначейської служби висновку із зазначенням підтвердженої суми бюджетного відшкодування [6]. В результаті розгляду цієї справи суд дійшов висновку, що ДПІ у м. Северодонецьк ГУ ДФС у Луганській області (відповідачем 1) дійсно не було надано до відділу ДКС у м. Северодонецьк (відповідачу 2) передбаченого законом висновку про відшкодування сум ПДВ за лютий 2015 року, у зв'язку з чим визнав протиправною бездіяльність ДПІ у м. Северодонецьк ГУ ДФС у Луганській області щодо невиконання обов'язку стосовно формування та направлення протягом п'яти днів органу Державної казначейської служби висновку із зазначенням підтвердженої суми бюджетного відшкодування [6]. У цій та багатьох інших подібних адміністративних справах достатньо демонстративно засвідчується безпідставність й недоцільність включення органів Держказначейства як із боку позивачів до позовних заяв, так і з боку адміністративних судів до розгляду справ. Переконані, що як перші, так і другі мають попередньо визначити й обґрунтовано приймати рішення про включення тієї чи іншої особи як відповідача в справі. Адже, як слушно зазначає заступник Голови Вищого адміністративного суду України М.І. Цуркан, належним відповідачем у справах подібної категорії може бути лише суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесено розв'язання питань, заявлених у позові та вирішених судом [7].

Важливою, передусім для держави (відстоюючи свої інтереси в особі органів виконавчої влади), є також наступна процесуальна форма реалізації органами Держказначейства правового статусу в адміністративному судочинстві. Це – статус позивача, в якому особа виступає ключовою фігурою судового процесу. І хоча набуття цього статусу органом Держказначейства гарантується статтею 50 КАС України, проте судова практика засвідчує відносно низьку активність цього органу в реалізації статусу позивача. Переважна частина таких адміністративних справ стосується розгляду позовних заяв Держказначейства до суб'єктів владних повноважень на їх рішення, дії чи бездіяльності (ст. 2 КАС України), у тому числі з урахуванням особливостей провадження у справах із приводу рішень, дій або бездіяльності Державної виконавчої служби (ст. 181 КАС України). Прикладами цього можна назвати, зокрема, адміністративні справи: № 816/748/14 – за позовом управління Державної казначейської служби України в Чутівському районі до Реєстраційної служби Чутівського районного управління юстиції Полтавської області, третя особа – Чутівська державна нотаріальна контора про виз-

нання рішення неправомірним та зобов'язання вчинити дії [8]; № 802/626/15-а – за позовом управління Державної казначейської служби України у м. Ладизині Вінницької області до управління Державної виконавчої служби Головного управління юстиції у Вінницькій області, головного державного виконавця відділу примусового виконання рішень управління Державної виконавчої служби Головного управління юстиції у Вінницькій області Т.П. Мельник про визнання протиправною та скасування постанови, визнання дій неправомірними [9]; № 808/161/15 – за позовом управління Державної казначейської служби України у м. Енергодар Запорізької області до управління Державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Запорізькій області про визнання протиправним та скасування рішення [10] та інші.

Аналіз процесуального законодавства дозволяє, подібно до статусу відповідача, виділити загальні й спеціальні процесуальні повноваження органів Держказначейства в статусі позивача. Перша група повноважень регламентована зокрема ст. 49 КАС України, й характерна для всіх осіб, які беруть участь у справі, а друга група – частинами 3, 5 ст. 18, статтями 21, 51, 52, 105, 106 та іншими нормами, що визначають повноваження виключно позивача у адміністративному судочинстві. Крім того, виходячи з завдань та функцій органів Держказначейства, можна виділити норми іншого законодавчого акту, яким регламентується процесуальне право цього суб'єкта звертатися до адміністративного суду з відповідним позовом. Зокрема, це ст. 124 «Оскарження рішення про застосування заходу впливу за порушення бюджетного законодавства» Бюджетного кодексу України [11].

Не меншою за чисельністю процесуальною формою реалізації правового статусу Держказначейства в адміністративному судочинстві, ніж статус відповідача, є також – статус третьої особи. Внаслідок порівняльного аналізу адміністративних справ, в яких органи Держказначейства залучаються до судового процесу як відповідачі-співучасники, та справ – за участю Держказначейства зі статусом третіх осіб, можна висунути припущення про часто безпідставне використання учасниками процесу останньої форми. У таких випадках ця форма стає альтернативою можливості залучення даних суб'єктів як відповідачів. Доказом нашої гіпотези, передусім, є судова практика. Так, при розгляді справи № 808/2968/15 в Запорізькому окружному адміністративному суді за позовом ТОВ «Науково-виробниче підприємство «Присадки» до ДПІ у Жовтневому районі м. Запоріжжя ГУ ДФС у Запорізькій області про стягнення бюджетної заборгованості Позивач на третій стадії судового процесу, вважаючи, що його вимоги, які направлені на стягнення на його користь з Державного бюджету України коштів, можуть вплинути на права, свободи, інтереси або обов'язки ОСОБА_1, висунув клопотання про залучення справи в статусі третьої особи Державної казначейської служби України у м. Запоріжжя Запорізької області, яке суд ухвалив [12]. Проте подальший розгляд справи показав необґрунтованість такого рішення, оскільки очікувані дії відповідного органу Держказначейства напряму залежні від рішення відповідача (тобто його приписів), рішення суду та можуть вчинятися у позасудовому порядку. Водночас не можна й не потрібно відхиляти дану форму участі Держказначейства, адже вона забезпечує цьому суб'єкту гарантії захисту інтересів, прав і обов'язків. Тому, не дивлячись на заперечення окремих фахівців, ми переконані, необхідно застосовувати обидві форми правового статусу третіх осіб, якого можуть набувати органи Держказначейства, а саме: а) треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору; б) треті особи, які не заявляють самостійні вимоги на предмет спору.

Основні норми, якими визначається їх статус, є ст. ст. 53, 54 КАС України, чим урівнює зокрема третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору зі статусом позивача в адміністративному судочинстві.

Виходячи з організаційно-правової природи органів Держказначейства та судової практики, необхідно виділяти також таку процесуальну форму реалізації правового статусу цього суб'єкта, як процесуальне представництво, яке має місце в судовому процесі переважно на його першій–сьомій стадіях. Основними представниками в справах за участю органів Держказначейства виступають їх службові особи (керівник чи інша особа), які виконують свої процесуальні повноваження на основі закону, положення. При цьому, інтереси, що підлягають відстоюванню такими представниками, є державними. Базовими нормами, що визначають статус представників в адміністративному судочинстві, є статті 56–59 КАС України.

На четвертій та п'ятій означених нами стадіях адміністративного судочинства органи Держказначейства, керуючись статтями 185 й 211 КАС України, можуть набувати статусу скаржника, звертаючись із відповідною скаргною до апеляційного адміністративного суду та Вищого адміністративного суду України. При цьому однією з умов набуття цього статусу є попереднє володіння цим суб'єктом на першій–третьій стадіях процесу статусом сторони, третьої особи або особи, яка не брала участі у справі, якщо суд вирішив питання про її права, свободи, інтереси та обов'язки.

Ще однією, хоча й не такою поширеною, порівняно з попередніми, процесуальною формою участі Держказначейства в адміністративному судочинстві є подання заяв про перегляд судових рішень. Така участь характерна для вказаних вище 6, 7 стадіям процесу. Відповідно, законодавство й судова практика дозволяє виділити три види судових проваджень, в яких органи Держказначейства набувають специфічних рис правового статусу заявника про перегляд судових рішень, а саме: а) провадження з перегляду судових рішень Верховним Судом України; б) провадження з перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами. Правовий статус органу Держказначейства та його представника у таких провадженнях визначається положеннями відповідних глав 3, 4 розділу IV КАС України.

На останній стадії адміністративного судового процесу, що починається з моменту набрання судовим рішенням законної сили, здійснюється виконання судових рішень в адміністративних справах. Аналіз розділу V КАС України та судової адміністративної практики дозволяє виділити декілька видів правового статусу Держказначейства у адміністративних процесуальних судових правовідносинах стадії виконання судових рішень в адміністративних справах. До того ж, зміст бланкетних норм вказаного розділу Кодексу вказує, що на формування відповідних правових статусів цього суб'єкта впливають також інші нормативні акти, а саме: закони України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» [13], «Про виконавче провадження» [14] та постанова Кабінету Міністрів України від 3 серпня 2011 р. № 845 «Про затвердження Порядку виконання рішень про стягнення коштів Державного та місцевих бюджетів або боржників» [15].

Внаслідок юридичного аналізу положень перерахованих правових актів можна виділити такі правові статуси Держказначейства на цій стадії: 1) статус стягувача; 2) статус боржника; 3) статус виконавця рішень суду. При цьому маємо відмітити, що перший та другий види правового статусу Держказначейства мають загальний (типовий), характерний для всіх суб'єктів владних повноважень–учасників попередніх стадій судового процесу, характер. Тоді як третій вид має виключне одноособове призначення –

закріплення за органами Держказначейства у випадках виконання рішень суду про стягнення коштів із державних органів, Державного та місцевих бюджетів або бюджетних установ (статті 3 [13; 14]).

Висновки. Результати вивчення положень адміністративного процесуального законодавства та практики адміністративного судочинства за участю органів Державної казначейської служби та їх службових осіб дозволяють нам зробити низку узагальнень та висновків, що носять теоретичний та прикладний характер.

По-перше, органи Держказначейства та їх службові особи як суб'єкти владних повноважень володіють адміністративною процесуальною правосуб'єктністю в обсязі, достатньому для забезпечення їх участі на всіх стадіях адміністративного судочинства;

по-друге, Держказначейство та його органи в адміністративному судочинстві володіють як загальною (притаманна всім учасникам, у тому числі суб'єктам владних повноважень, адміністративного судочинства), так і винятковою (спеціальною) адміністративною процесуальною правосуб'єктністю. Основними відносинами, з приводу участі в яких здійснюється реалізація правового статусу цього державного органу в адміністративному судочинстві, є правовідносини, що виникають як у зв'язку зі здійсненням ним владних управлінських функцій у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку виконання бюджетів, так і у зв'язку з вирішенням публічно-правових спорів, визначених законом;

по-третьє, процесуальними формами реалізації правового статусу органів Держказначейства та їх службових осіб як суб'єктів владних повноважень в адміністративному судочинстві є: 1) сторона процесу (позивач або відповідач). При цьому переважаючим є статус відповідача, частіше другий або третій; 2) третя особа; 3) процесуальне представництво (характерний для службових осіб ДКС); 4) скаржник (в апеляційному, касаційному провадженнях); 5) заявник (у провадженнях із перегляду судових рішень); 6) стягувач; боржник; виконавець рішень суду (в провадженні з виконання судових рішень в адміністративних справах);

по-четверте, залежно від зміни умов та обсягу процесуальних повноважень правовий статус органів Держказначейства в адміністративних процесуальних судових правовідносинах поділяється на: а) постійний (як виконавець рішень суду в адміністративних справах із чітко визначених категорій справ); б) змінний ситуаційний (участь обумовлена виникненням фактичних підстав залучення органів Держказначейства до адміністративного судового процесу в статусі відповідача, позивача, третьої сторони тощо).

Викладені у цій статті узагальнення носять як теоретичні, так і практичні передумови для поглиблення наукової доктрини про адміністративний процес, адміністративне судочинство загалом, та правовий статус органів Держказначейства у адміністративних процесуальних правовідносинах, з метою вироблення єдиних підходів до розуміння досліджуваних у роботі правових явищ та подальшого вдосконалення вітчизняного законодавства.

Список використаної літератури:

1. Бердникова Л.В. Державна податкова служба України як суб'єкт адміністративного судочинства : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. – Ірпінь, 2012.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 лип. 2005 р. № 2747-IV // Голос України. – 2005. – 23 серп. – № 158.
3. Коломоєць Т.О. Термінологія адміністративного процесу: проблеми визначеності суміжного термінологічного ряду // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». – 2012. – № 11.

4. Гусаров К.В. Проблеми цивільної процесуальної правосуб'єктності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». – Харків, 2000.
5. Кузьменко О.В. Курс адміністративного процесу // Київ, Юрінком Інтер, 2012.
6. Постанова Луганського окружного адміністративного суду від 12 листопада 2015 року в справі № 812/913/15. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/53643436>.
7. Щодо залучення органів Державного казначейства України до участі у справах за позовами фізичних осіб до управлінської праці: лист Вищого адміністративного суду України від 20 січня 2010 р. // Адміністративна юстиція України : публічне право. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://admincourt.wordpress.com/2010/01/20>.
8. Адміністративна справа № 816/748/14. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/38236250>.
9. Адміністративна справа № 802/626/15-а. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/53900600>.
10. Адміністративна справа № 808/161/15. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/47698475>.
11. Бюджетний кодекс України від 8 лип. 2010 р. – № 2456-VI // *Голос України*. – 2010. – 4 серп. – № 143.
12. Рішення Запорізького окружного адміністративного суду в справі № 808/2968/15: станом на 14.01.2016. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Page/7>.
13. Про гарантії держави щодо виконання судових рішень: Закон України від 5 черв. 2012 р. № 4901-VI // *Голос України*. – 2012. – 27 черв. – № 117.
14. Про виконавче провадження : Закон України від 21 квіт. 1999 р. № 606-XIV // *Урядовий кур'єр*. – 1999. – 3 черв.
15. Про затвердження Порядку виконання рішень про стягнення коштів із Державного та місцевих бюджетів або боржників: постанова Кабінету Міністрів України від 3 серп. 2011 р. № 845 // *Урядовий кур'єр*. – 2011. – 23 серп. – № 154.

